

Det kongelige danske geografiske Selskab.

det femte Møde i Vinteren 1894—95 holdt Professor, Dr. phil. *Valdemar Schmidt* Foredrag om Ægyptens Befolkning i Nutid og Fortid.

I det sjette Møde gav Cand. mag. *Boving-Petersen* Meddelelser om sin Bestigning af Brasiliens højeste Bjerg.

Paa det i Maj afholdte Raadsmøde optoges den Rejsende, Forfatteren, Konsul *Ernst v. Hesse-Wartegg* som korresponderende Medlem.

En Bestigning af Brasiliens højeste Bjerg.

Ved cand. mag. *Boving-Petersen*.

(Efter et Foredrag holdt i det kgl. danske geografiske Selskab).

Hvor de tre Stater Rio de Janeiro, Sao Paulo og Minas Geraës mødes, rejser sig som naturlig Grænsepæl Brasiliens højeste Bjerg og Sydamerikas højeste Punkt udenfor Andeskjæden og dennes nordøstlige Udløbere. Dette Bjerg bærer det indianske Navn *Itatiaya*, hvilket betyder: Stenen, der udskiller rent og helbredende Vand. Dets Top naaer 3000 Meter over Havet. Ikke blot i administrativ Henseende danner *Itatiaya* en Grænse. Hvad der er mere fundamentalt: det udgjør en Del af Skjellet mellem Brasiliens to mest udprægede, naturlige Regioner: Kystegnenes Skovbælte, der er en sydlig Udløber af Amazonas vældige Skovregion, og de indre Højsletters udstrakte Campos. Fra *Itatiayas* Top ser man saaledes ikke alene ud over Brasiliens tre, i social Henseende betydeligste Stater, men skuer tillige ud over dets to mest karakteristiske Landskabstyper.

En Udflugt dertil fra Rio de Janeiro er derfor ikke uden Interesse, saa meget mere som den fører os gennem yderst vexlende Naturer indenfor Skovregionens Hovedtype.

I.

Tage vi med Morgenexpresset fra Rio, fare vi først hen over en flad, sandet eller sumpet Strækning, der indtil Tertiærtiden var en Del af det atlantiske Ocean. De skovklædte Bjerge, om hvis Lænder Brasiliens Hovedstad nu slynger sit fire danske Mil lange Bælte, dannede saaledes indtil en, geologisk set, nærliggende Tid en Ø i den Havarm, over hvilken vi kjøre, og hvoraf Rio-Bugten er en tilbagebleven Rest.

Efter at have passeret denne lave, febersvangre Strækning gaaer det i Zig-Zag forbi skiftende Panora-

maer op over Kystbjærgenes, *Serra do Mar's*, Aase, hvis oprindelige Urskovstæppe Kulturen har isprængt et broget Mønster af dyrkede og vildtvoksende sekundære Vegetationer: lysgrønne Ris-, Sukker- og Majsplantninger og mørkløvede, glinsende Kaffeplantager, hvis Buske staa opmarcherede saa regelmæssig som Parade-tropper; blaagrønne Krat af Ørnebregner; lys, graa-filtet Ungskov, gullige Græsbanker og mørke Urskovsaase. Et mangfoldigt, ofte uroligt virkende Landskab, der er karakteristisk for alle kaffedyrkende Egne i Brasilien, og som fornemlig præger Staten Rio de Janeiro, hvor Skovrydningerne have været saa talrige, at de end-ogsaa have influeret paa Klimaet og i Løbet af den sidste Menneskealder have medført saa megen Uregelmæssighed i Regnforholdene, at Begreberne „Tørtid“ og „Regntid“ nu ere langt mindre skarpt sondrede end tidligere.

Fra det højeste Pas i *Serra do Mar* (i Nærheden af Stationen Mendes) sænker Banelinjen sig ned mod den Floddal — *Parahybadalen* — der danner Skjellet mellem det store, indre Højlands to Bolværker ud mod Oceanet, yderst *Serra do Mar*, som vi passerede, og derindenfor *Serra da Mantiqueira*, mod hvis Kulminationspunkt vi drage. Ankommen til Floden spalter Centralbanens Stamme sig i to Grene, en nordlig til Minas Geraës og en sydlig til Sao Paulo.

Vi følge Sao Paulo Linjen, der fører os langs *Parahyba*. Denne Flod, hvis Længde omtrent er lig Rhinens, har spillet en ikke uinteressant Rolle som en af Brasiliens betydeligste Kulturaarer. Ordet „*Parahyba*“ er indiansk og betyder i Tupy-Sproget: „Det klare Vand.“ Ogsaa de fleste Byer langs Strømmen bære indianske Navne. Allerede i den før-columbiske Tid synes denne Dal saaledes at have haft en nogenlunde

konstant og tæt Befolkning. Historisk Betydning faaer Parahybadalen i det 16., 17. og 18. Aarhundrede, da den blev en af de vigtigste Veje for Kolonisationens Fremtrængen fra Kysten ind mod Landets Centrum. Pionererne for denne Kolonisation, som vi skyldte det første Kjendskab til Brasiliens Indre, vare de dristige og energiske *Paulistas*, Efterkommerne af de i Staten Sao Paulo indvandrede Portugisere, tildels blandede med den derboende oprindelige Indianerbefolkning. Lokkede af Lyst til Æventyr og frem for alt af Udsigt til at finde nye guldførende Floder strejffede Paulisterne i smaa, bevæbnede Skarer, de saakaldte *bandeiras*, fra Kysten ind i Højlandet, fulgte Floddalene mod Nord ned til Amazonstrømmen og trængte mod Vest helt over i Andesregionen.

Særlig *Minas Geraës* med dets rige Guld- og Diamantlejer blev det dragende Eldorado. Og netop som naturlig Forbindelse mellem denne Stat og Sao Paulo fik Parahybadalen Betydning. I vort Aarhundrede blev den Vuggen for Brasiliens Kaffekultur, der i Løbet af ca. 80 Aar er voxet frem til at blive Jordens største, idet Brasilien for Tiden producerer mere end Jordens øvrige kaffedyrkende Lande tilsammen! I Aaret 1812 anlagdes den første brasilianske Kaffeplantage ved Parahybas nedre Løb (Municipiet *Cantagallo*), og i den forholdsvis korte Tid siden da ere Millioner af Kaffe træer trængte frem langs Dalens Sider i Retning modsat Paulisternes Strejftog, have bortryddet største Delen af dens Urskove og have skjænket sine Ejermænd, *Fazendeiro*'erne, Miner, endnu værdifuldere end de, Guldjægerne fandt. I den sidste Menneskealder har Parahybadalen føjet et nyt Led til sin Kulturmission, idet den er bleven Forbindelsesaaren i Landets vigtigste Jærnbanenet, forenende Staterne Sao Paulo, Rio de Janeiro og Minas Geraës, disse tre Stater, der udgjøre Kjærnen i det moderne Brasilien.

Saaledes afspejler denne i Sammenligning ubetydelige Strøm særdeles instruktivt Faserne i den Kulturudvikling, Brasiliens langt større og mægtigere Floder endnu have at gennemløbe og sikkert ville gennemløbe. Og, hvem véd! Maaske har Parahyba endnu den Opgave i Vente at blive den store Læge og hygiejniske Velgjører for Landets Hovedstad. I hvert Fald har den Plan været fremme at lede Floden tværs igjennem Serra do Mar ned i Rio de Janeiros Bugt for at rense dennes indelukkede Vande med sin stærke Strøm. Et dristigt tænkt Kanalprojekt, om hvis Gjennemførelse der foreløbig kun kan siges: *Qui vivra verra!*

Under denne Digression fører Toget os imidlertid

forbi skinnende Smaabyer og herregaardsagtigt udseende Fazendakomplexer, omgivne af Kaffe- og Sukkerplantager, hvorfra smaa, bambusflettede og græsklædte Negerhytter titte frem. Serra do Mars og da Mantiqueiras blaaende Aase, der til begge Sider indramme den idylliske Dal, vige undertiden ud, saa denne bliver en bred Slette, hvori Floden glider rolig og klar mellem Bambusgrupper og hvidblomstrende Akacielunde; men til Tider nærme de to Fjælds systemer sig, og Parahybas Vande presses da sammen i Katarakter og skummende Strømsnævninger, langs hvilke Exprestoget snoer sig gjennem Klippesprængninger ad Kurver saa bratte, at Passagererne under den rasende Fart bogstavelig slynges fra Side til Side. Staar man udenfor paa Platformen, maa man klamre sig fast og paa Somandsvis lempe sin Legemstilling efter Centrifugalkraftens Principper. I modsat Fald hvirvles man ufejlbarlig mod en Klippevæg eller ud i Floden. Om Toget rejses en rød Støvsy, der lægger sig som Pudder over Passagerernes lyse Bomulds- eller Raasilkekapper, over de florumvundne Filthatte og over Hænder og Ansigt, maskerende alle som Fuldblodsindianere. Brasiliens Jord er nemlig som Regel rød eller okkerfarvet. Den er dannet ved Forvitring af Grundfjeldet, som den ofte dækker med et indtil tyve Meter tykt Lag, og ved sin forbavsende Frugtbarhed faaer den eminent Betydning for Agerbruget, særlig Kaffedyrkingen. Brazilianeren har derfor Grund til at være stolt af og at elske sin *Terra roxa*, hvad han da ogsaa gjør. *Don Pedro II* medførte altid paa sine Rejser i Evropa en lille Kasse fuld af sit Fædrelands ejendommelige Jord, som han havde befalet at lægge i sin Grav, hvis han skulde dø i Udlandet.

Undertiden gaaer Brazilianeren dog for vidt i sin Begejstring for sin røde Jord, som f. Ex. naar Forfatteren og Folkloristen *Josè de Alencar* udtaler, at det er heraf, Adam blev skabt, og at Rødhuderne, de eneste, der have Jordens Farve, udgjøre Menneskestammens Udspring!

— — — Det var paa denne Rute, at jeg en klar Fuldmaanenat, undervejs til Sao Paulo, første Gang saa *Serra da Itatiaia*.

Usigelig majestætisk løftede dette Brasiliens Montblanc sig i skarp Profil over den brede Floddal, hvis lyse, sukkerbeplantede Flade tilsøredes af let Dis. Perlemorglinsende Skyfnug gled langsomt henad Fjældryggens mørke Silhuet, hvorover Sydkorset stod plantet i en dybblaa Himmelhvælvning, hvis Stjernevimmel straaledede med en Glans, stærkere end vore klareste Vinternætters. Det hele Sceneri med Modsætningen

mellem Togets klaprende Fart og Naturens Midnatsstilhed var saa betagende, at det blev mit faste Forsæt ikke at forlade Brasilien, før jeg havde besteget dets højeste Bjærg. To Gange opfyldtes dette Ønske, og jeg kan sige: Jeg fortrød ikke mit Forsæt fra hin Nat.

I den følgende Skildring holder jeg mig til min første Itatiaya-Tur, der foretoges i Selskab med et Par Landsmænd og Venner, en i Rio de Janeiro bosat ung Ingenieur, *Lemvig Fog*, og en senere hjemvendt ung Landmand, *Moesgaard Kjeldsen*.

II.

Ved Stationen i den lille By, *Campo Bello* : „den smukke Mark“, stige vi ud og modtages af Byens Kjøbmand, hvem vi i Forvejen har sendt Meddelelse om at sørge for Muldyr, Proviant og Foder. Selv medbringe vi iøvrigt Kasser med alle Slags Konserver og forskellige Drikkevarer, hvorfor der, i Forbindelse med tykke, europæiske Vinterdragter, bliver god Anvendelse paa de kølige Højder.

Naturligvis er hele Byen allarmet ved det sjældne Rygte om den projekterede Bjærgbestigning, et Foretagende, som synes Provinsbrasilianeren ganske *atoa*, d. v. s. meningsløst, hen i Vejret, med mindre der da skulde ligge en snedig Forretningsspekulation bagved. Medens vi vandre gennem de middagshede Smaagader, forbi lave, hvidkalkede Huse, ere alle Døre fulde af Gentlemen i Skjortærmer og Morgensko, og alle de grønne Vinduesskodder slaaede tilbage og garnerede af sortøjede og sorthaarede Skjønheder, hvis Hudfarve vexler fra Ibenholt gennem café-au-lait til mat Hvidt, og hvis Papillotkranse og lyse, løst hængende Toiletter vilde gjøre Indtryk af Morgenneglige, hvis vi ikke allerede fra Hovedstaden vare vante til paa alle Tider af Dagen at se Damerne lige saa nonchalant klædte, saa længe de opholde sig i Huset eller paa Vinduesbalkon'en, hvor de tilbringe deres meste Tid, en Nonchalance, der er saa paafaldende i Mod-sætning til den silkeknitrende, diamantfunklende Luxus, som udfoldes paa Promenader eller i Operaen.

Forbi Vinduernes Blænerkjæde af nysgjerrige Blikke og gennem en Krydsild af kritiske Bemærkninger og højlydte Udraab: *Venha ver os Inglezes!* „Kom og se Englænderne!“ naa vi vor Værts *venda*, et sædvanligt Exemplar af den brasilianske Landhandel, omfattende alle tænkelige Brancher, paa en Gang Isenkram- og Manufakturforretning, Papir- og Urtekrambod, *shop* og Klublokale, hvor et yderst for-

skjelligartet Publikum samles omkring Disken for at drøfte Nyheder og Landets og Byens Vel; ofte tillige dennes eneste „Hotel.“

Foran Verandaen breder sig den store, firkantede, af ranke Kejserpalmer omkransede Plads, der næsten er lige saa typisk for Byerne i det Indre som den i Jesuiterstil opførte Kirke med dens Tvillingtaarne.

Paa denne Plads foregaaer Opsadningen og Pakningen af vor lille *tropa*, det brasilianske Udtryk for en Muldyrkaravane. Bundne til nogle nedrammede Pæle staaer her en halv Snes smaa, magre Muldyr, hvis hele forslidte og lurvede Ydre indgyder os en dyb Mistillid, som vi imidlertid senere i vort stille Sind fristes til at gjøre dem en Undskyldning for. Sikrere og mere udholdende Dyr har jeg ikke truffet i Brasilien, og ofte under de følgende Dages Strabadser og farlige Passager ad stejle, slibrige Skovdrag, gennem rivende Elve eller hen over nøgne, glat afrundede Sten vare vi ligefrem opfyldte af Taknemlighed mod vore stædige, men forbavsende paalidelige, fra først af saa miskjendte Venner. Med tilbagelagte Øren skele Mulerne til enhver, der nærmer sig Rækkevidden for deres Baghoves Spark, og kun under agtpaagivende Forsigtighed faa vore *cameradas* — som Førere, Tjenere og Arbejdere kaldes paa brasiliansk — omsider Bagagen surret fast til Paksadlerne. Haarde, ugarvede Oxehudremme slynges om Bugen og vikles om en kort, tyk Stok. Under Muldyrets energiske Modstand drejes denne rundt, indtil den skarpe Rem sidder fastsurret i en tommedyb Indsænkning af Huden. Den hele Proces, der ledsages af Slag og drøje Eder, naar Mulen sparker ud, vilde være unødigt Dyrplageri, dersom ikke Mulerne vare saa underfundige at puste sig op under Pakningen! Det bliver derfor nødvendigt at stramme saa stærkt som vel muligt. Beskyldningen for Dyrplageri vilde Brasilianeren iøvrigt som Regel besvare med et Skuldertræk og Frasen: *Qual! Burro è burro!* „Pyt! Mule er Mule!“

Efter et *até logo!* „Paa Gjensyn!“ til vor Vært og de forskellige indtrufne Medlemmer af Byens øverste Rangklasser gaaer det i sindigt Luntetrav ud af Byen. Forrest rider Føreren, en mager, skarp-skæaren, graasprængt *Cuboclo* (Indianerblanding), hvis Fødder næsten berøre Jorden, med en vældig Spore paa den ene nøgne Hæl. I Brasilien er det nemlig Skik og Brug kun at spore Dyret paa den ene Side, idet man meget rigtig gaaer ud fra, at to Sporer egentlig ere Luxus. Til Gjengjæld er Sporens skarptakkede Hjul ofte nogle Tommer i Tværmaal. Efter Føreren følge vi, medens de løst løbende Pakmuler danne

Bagtruppen under Opsigt af et Par beredne Cameradas. Marschordenens Gaasegang er lidet stilfuld; men, selv hvor Terrænet tillader det, er det næsten umuligt at faa ægte Tropadyr til at gaa parvis, vante som de ere til at følge efter hinanden ad de snævre Stier, der i Brasiliens Indre kaldes Veje. Synderlig selskabelig er denne Art Rideture da ikke i Længden. Man bliver kjed af at raabe hinanden op og foretrækker snart at skjænke Omgivelserne al sin Opmærksomhed, givende sit Dyr frie Tøjler.

Vi ride da foreløbig hen over et Slettelandskab, der udgjør en Del af Parahybadalen. I Begyndelsen passere vi Sukker-, Kaffe- og Majsplantager, men snart blive disse færre, Terrænet mere ujævnt, og det nøgne Grundfjæld træder frem i Dagen og bringer os Hilsen fra den vældige Bjærgryg, der hæver sig foran os.

Hvor Byens Plantninger høre op, staaer et af de smaa, umalede Trækors, der saa hyppig træffes langs Brasiliens Stier, undertiden rejste af religiøs Andagt uden ydre Anledning, undertiden ogsaa Mindesmærker om Fundet af et ukjendt Lig, der maaske vidner om et Drabsmysterium. Ved Korsets Fod ligger en Stendysse. Hver Sten er lagt af en Forbipasserende som et Ydmygelsens Tegn. Ofte er Bønnen ogsaa bleven ledsaget af Smaagaver i Form af Tøjblomster, brogede Baand eller Kobberpenge, som faa Lov at ligge urørte hen, irgrønne af Luftens lange Indvirkning. Idet vi passere, blotter Føreren sit Hoved og slaaer Kors for Brystet.

Nu gaaer det op over Bjærgkjædens Udløbere ad skovklædte Slugter, hvorigjennem en fra Itatiayas Top kommende Elv, *Rio Brabo*, „den vilde Flod“, skummer ned over løsrevne Dioritblokke, hvis Feldspath lyser marmorhvidt. Flere Gange krydser Bjærgstien Elven. Undertiden maa vore Muler vade gennem den stride Strøm; men undertiden er der ogsaa slaaet Bro. Endnu er Naturen ikke uberørt. Hist og her afløses Højskoven af en ryddet Kratstrækning, og hen paa Eftermiddagen naa vi endogsaa en lille *fazenda*, det sidste beboede Sted paa vor Vej.

Med sædvanlig brasiliansk Imødekommenhed og Gæstfrihed har den os ganske ukjendte Ejer besvaret vor skriftlige Forespørgsel om at maatte overnatte her med det telegrafiske Svar: „Mit Hus staaer ganske til d'Herres Disposition.“ Han er iøvrigt Ejer af intet mindre end hele Itatiaya-Bjærgtet, en Besiddelse, hvis Grænser hverken han eller nogen Anden kjender! Selv opholder han sig for Tiden ikke her, men han har sendt sin Administrator Ordre, og denne modtager os bl. a. med Forespørgselen, om vi ikke ville

drikke et Glas „*Carlsbergi*“, ægte dansk Carlsberg Øl, hvis kjendte Etiketter hyde os velkommen her paa Urskovens Grænse.

Jeg skal ikke nærmere udmale vore paafølgende materielle eller æstetiske Nydelser: Middagsmaden, Siesta ved Kaffen og Cigarretten, Solnedgangens Farvepragt over Bjærgene og Dalen, Aftenens æventyrlige Illumination af utallige, flyvende Lysbiller, *vagalumens*, og den Symfoni af Lyde, der ustandselig vælder ud fra Skovdragene og frem af alle Slugter, hvor Frøer og Cikader istemme en mangetonig Sang, akkompagneret af Natbrisen og Elvens Brus, nu og da isprængt Sololyde af en Ugles melankolske Tuden, Natravns korte, uhyggelige Skrig eller Abers hæse, skogrende Brøl.

Efter brasiliansk Skik ere alle Mulerne slaaede løs ved Ankomsten til vort Overnatningssted og drive Natten igjennem om i Skoven. Som Regel ville de indfinde sig af sig selv næste Morgen, lokkede af den Ration Majs, der sikkert venter dem, men undertiden kan det jo rigtignok ogsaa hende, at en eller anden Mule foretrækker Friheden for Frokosten, og da kan man forsinkes adskilligt, inden den findes.

III.

Den følgende Morgen fortsætte vi Rejsen op gennem Bjærgskoven, medens Skyerne endnu hænge lavt, ligesom indfiltrede i Kronerne, og sende en fin Douche ned mellem Stammerne og over vore tyndtklædte, kuldegysende Cameradas. I Løbet af denne ene Dag passere vi, alt som vi naa tilvejs, de sidste Kulturzoner, se disse afløses af højstammet og yppig Urskov, se denne blive lavere, ligesom kues og omsider forvandles til en egen Type af Højfjældskov, indtil vi endelig, helt oppe over Skovgrænsen, møde en fuldstændig alpin Flora i en vild romantisk Stenregion. Fazendaen, hvis Højde vort Rejseselskabs matematiske Medlem ved Hjælp af medbragte Aneroidbarometre beregnede til at ligge omtrent 900 Meter over Havet, befinder sig allerede delvis over Ris-, Sukker- og Kaffe-kulturens Bælte.

Vi passere, indtil 11—1200 Meters Højde, et Par smaa Majs- og Vinplantninger, hvorefter vi ere inde i den mest fuldkomne og maaske den eneste ægte *Urskov*, jeg har set i Brasilien. Om Menneskehaand minder kun den saakaldte *picade*, et med Skovkniven hugget, undertiden atter tilgroet Spor, der er saa smalt, at Pakmulerne, skjønt de gaa i Gaasegang, ofte tørne imod en Træstamme, hvorved Bagagen til

Tider forskydes saa stærkt, at en Ompakning bliver nødvendig. *Mato virgem*, „Jomfruskov“, er et Ord, der ofte tages forfængeligt i Brasilien, idet den saaledes betegnede Skovstrækning hyppig ingenlunde er jomfruelig, om den end i Løbet af et Aarhundred kan have gjenvundet dette Præg. Her have vi imidlertid den ejendommelig pikante Følelse af virkelig at være i en Urskov. Som Garanti for vor Overbevisning have vi, foruden Førerens Forsikringer, den aprioriske Usandsynlighed for, at der paa saa afsides og utilgængelige Højder skulde have været drevet Agerbrug i tidligere Aarhundreder, da Kolonisationen holdt sig til Kysterne og Dalene; men frem for alt vidner den overvældende, storslaaede Vegetationsfylde om uberørt Jomfruelighed.

Urskovsinteriører ere ofte skildrede. De ere imidlertid af den Slags Natur, der maa ses og ikke kan beskrives — allermindst med Ord. Under Forbuddet nedridser jeg da blot flygtig de mest typiske Træk blandt de utallige Enkeltheder, der tilsammen danne Urskovens rige Ensemble og tage Beskueren fangen.

Hvad der først springer i Øjnene som karakteristisk, er Stammernes søjleranke Højde. Fra en ofte stjerneformig Sokkel, hvis Kamme aabenbart tjene til Støtte, stige de lyse Stammer lodret tilvejs, halvandet Hundrede Fod og derover. Først helt foroven udskydes Kronernes Grene. Skoven gjør derfor Indtryk af en mægtig Søjlehal, under hvis Hvælvinger en dansk Bøgeskov vilde synes en lav Krypt. Hvad der yderligere henleder Tanken paa et Tempel, er det dæmrende, brudte Halvlys, der siver ned gennem Løvtaget, og den Stilhed, der oftest ruger under disse Hvælvinger. Ved Solopgang toner en Morgenhymne gennem Skoven, et Stykke Wagnersk Naturmusik, hvori Stemmer af Aber og Tukaner, Papegøjer og Løvfrøer, Cikader og tusinde andre Dyr danne et højlydt Kor. Men alt som Solen stiger, og Morgentaagen forflygtiger som varm Drivhusem, mindskes Orkesteret; kun Cikadernes evigt lydende Fløjter fortsætte, men de høres næppe; saa vant er man til deres aldrig forstumende Skingren. Det er tværtimod, som om denne kun forhøjer Stilheden, der ved Middagstider ruger over Urskoven, en Stilhed, som virker forunderligt gribende her, hvor man véd, at Livet pulserer rigere end noget andet Sted. Alt ligger tilsyneladende i dvaleagtig Døs. Det er Torneroses fortryllede Skov, hvori en enkelt silkeblaa Sommerfugl med mægtigt Vingefang svæver lydlost som et Gjenfærd mellem de hvide Stammer.

Kun Botanikeren aner, hvilken Kamp for Tilværelsen der raser i disse, at se til saa fredlyste Løvsale, en Kamp, der er ubarmhærtigere og mere hensynsløs end i Polaregnesens barske Sneregioner, en Kamp, der føres under Feltraabet: „Størst mulig Lysmængde for mig selv!“ og som giver sig Udslag deri, at hver enkelt Plante stræber at komme tilvejs, lige gyldig hvilke Midler den maa anvende. „Formaalet helliger Midlet“, er her Naturens Devise. Hvad vi herhjemme forstaa ved Skovbund, findes derfor ikke i Urskoven. I Stedet for Charlottenlunds idylliske Grønsværtæppe med sit smilende Anemoneflor synker Foden dybt i et Lag af mørke, henraadnede Plantedele, hvorfra en tung, kulsyreholdig, i Længden næsten bedøvende Luft slaar os imøde. Saa underligt det end lyder, ser man i Tropernes Skov faa Blomster, ligesom man ser og hører faa Dyr.

Vil man glæde Øjet ved Blomsterpragt, maa man opsøge en fremragende Bakkekam, hvorfra man kan se ned over Kronerne. Men da er det, især i „Regntiden“, rigtignok ogsaa en Øjnenes Lyst, der møder En; thi, medens vore fleste Skovtræer kun bære uanselige, grønne Vindbestøvningsblomster, dækkes den brasilianske Skovs Myrter og Lavrbærtræer, Akacier, Caesalpinier, Melastomaceer, og hvad dens mangfoldige Elementer nu alle hedde, af vældige Buketter. Et Hav i changerende Grønt med Blomsterøer, hvis Farveskala veksler i skjært Hvidt, Purpurrødt, Orangegyldent, og dybt Violet. Heroppe i Kronerne er det ogsaa, at vi finde den tropiske Skovs arrogante Stedfortrædere for vor beskedne Skovbundsflora, Epifyterne og Lianerne.

Ved Epifyter, *Parasitas*, som Brasilianeren lidet korrekt kalder dem, forstaaes urteagtige, oftest pragtfuldt blomstrende Planter, der ikke snylte paa Træerne, ikke suge Næring af disse, men blot benytte dem som Stige til at komme tilvejs fra den mørke Skovbund op i Lyset. Ogsaa nede paa Stammerne se vi disse Epifyter overalt. Her klatrer den lange Vanilleranke, mindende med sine to udspilede Bladrækker om en kæmpemæssig Skolopender. Til en anden Stamme klamrer den bizarre Philodendron sig, lig en mangearmet Polyp. Hyppigst ses dog Bregner, Orchideer og Bromeliaceer, ananaslignende Planter, hvis stive, tornede Bladrossetter stritte ud selv fra Palmernes glatte Stammer, som om de vare satte kunstig paa med Lim.

Fra Træ til Træ slynger sig i Luften og paa Jorden et Næt af Bambus og Lianer i alle Former og Tykkelser, nogle sammentrykte og bugtede lig

Kerubers Flammesværd, andre trinde og glatte som Slinger; nogle traadfine, andre saa svære som de tykkeste Skibstrosser. Men alle saa sejge og elastiske, at man ved hvert Skridt maa hugge kraftigt til med Skovkniven for at komme frem, hvis der da ikke i Forvejen er dannet en Pikade som her, hvor vi ride. (Hvorfor denne Pikade allerede var hugget gennem Urskoven, skal snart blive oplyst.)

Efter adskillige Timers anstrængende Ridt, under hvilket vi klogelig have overladt vore gispende Dyr at vælge deres Fodfæste efter eget Tykke, naa vi den næste Vegetationstype, *Højfjældskoven*, som den optræder paa alle større Højder i Brasilien, og som jeg senere gjenfandt den paa Bjærgene i Staten Minas Geraës. Ogsaa den er en Urskov, men i mindre Stil, om end lige saa interessant paa sin Vis. Dens Træbestand er beslegtet med Højskovens; men hærget og bøjet af Kulde og Blæst er den bleven lav som et Krat. Bladene ere mindre og tættere sammentrængte i Knipper, Stammerne og Grenene fantastisk vredne.

En ganske særlig Karakter faaer Højfjældskoven ved sin Rigdom paa fingertynde Bambus, en Rigdom saa stor, at man oftest kun ser et Vivar af Rør, udstraalende i Knipper saa tætte, at der mellem dem ruger et øvigt Mørke, og at det maa være vanskeligt, selv for Jaguaren, at trænge igjennem denne Bambuskov. Foroven bøje Rørene sig i elegant buede Ranker ud over Pikaden, dannende en lav, hvælvet Gang, ad hvilken vi ride frem med Skovkniven i Haanden, ofte nødsagede til at hugge os igjennem, hvor Sporet er blevet „snavset“, som Føreren udtrykker sig, det vil sige, hvor nylig fremskudte Bambus spærre Pikaden.

Efter den lange Tur gennem tætte Skove virker det velgjørende, da vi henimod Aften naa *Skovgrænsen*, hvis Højde vi fandt at være lidt over 2000 M.

En ganske ny Natur aabner sig her for os. Til alle Sider hæve sig Fjælde, hvis Konturer ere spaltede i forrevne, fantastiske Former. Lysgrønne Næt af Bambusskove, lig den vi have passeret, omspænde deres Fod, ligesom søgende at hindre hver Nysgjerrig i at betræde de nøgne Toppe. Vi ride frem over aabne Slettedrag mellem Fjældene. Blandt løse Rullestensblokke, hvorpaa Mulerne balancere forsigtig, se vi en sort, moseagtig Jord, der selv ved nærmere Eftersyn viser sig ganske identisk med Tørvejord, et Fund, der ikke er uden Interesse, eftersom dette maaske allertydeligst udtaler, at vi nu ere saa højt oppe, at vi i klimatologisk Henseende ere naaede ud over Tropernes Bælte, skjønt vi, topografisk set, befinde os indenfor dette. Ogsaa den Flora, vi træffe,

er overordentlig karakteristisk. En hedeagtig Vegetation med graagrønne, strittende *Bambus*, vissengule, mandshøje Græstuer og porsø- og lynglignende Buske, hvis Blomster bære Alpefloraens dybe, rene Farvetoner, en Vegetation, der vel af Herkomst gjennemgaaende er tropisk, men som tydelig viser en udpræget Tilpasning til det lidet tropiske Milieu, hvori den lever. Bedst anskueliggjøres maaske denne Tilpasning ved en komparativ Betragtning af to, særlig karakteristiske Plantesuitter, repræsenterede af *Bambus* og af *Melastomaceer*.

Bambussuiten illustrerer den successive Omformning saaledes: Den egentlige Skovbambus er kraftig og storbladet med lange Stængelstykker; derefter følger (under gradevise Overgange) Højfjældskovens Bambus, som er spinklere bygget, har kortere Led og talrigere, smallere Blade; endelig, over Skovgrænsen, den alpine Bambusform. Hele Planten, der i Skovene kan naa kæmpemæssige Højder, er nu svunden ind til en ren Lilleput paa en Alen og derunder, og dens talrige, tæt samlede Blade ere blevne linjeformige, sylespidse og sammenrullede. En ganske analog tilbageskridende Udvikling viser den anden Suite, der repræsenterer en af Brasiliens mest typiske Plantegrupper, *Melastomaceerne* eller „Fastetræerne“, *Quaresmas*, som Brasilianerne kalde dem, fordi de blomstre ved Fastetid. I Skovegnene er denne Plante et højt, svært Træ, hvis elegante, bueribbede Løv og store, dybviolette Blomsterbuketter udgjøre en af Landskabernes Prydelser og falde enhver i Øjnene. Højere tilvejs forvandles Fastetræet til en Busk med smaa, dog endnu ovale Blade; men helt oppe paa Itatiaya og andre høje Bjærg i Brasilien se vi det maskeret som en kvarterhøj Dværg med smaabitte Blade af Form som Hedelyngens. Kun Blomsternes Bygning vidner om, at det ikke er Lyng, der her beklæder Fjældene, men Dekadenter af Urskovens Kæmper.

Det er øjensynligt, at disse smaabladede Dværgformer ere udmærket beskyttede mod den stærke Fordampning, som de yderst vexlende Temperaturer heroppe medføre. Andre Beskyttelsesmidler frembyde de mange uldhaarede, filtklædte Planter (særlig kurveblomstrede), som vi se selskabelig voxende. Selve den alpine Itatiayaforas *selskabelige* Væxt, der er saa karakteristisk for de temperede Bælters Vegetation, afviger jo ogsaa fra den egentlige Tropevegetations Væxtmaade. I den tropiske Skov kan man, som bekendt, gaa længe, inden man finder to Træer af samme Art; men heroppe giver en og samme *Melasto-*

mace-Art paa store Strækninger Fjældsiderne vore Lyngheders rødlig-lilla Farve. Selskabeligheden har afløst Isolertheden.

Saaledes illustrerer Itatiayas alpine Flora saavel i Detailler som i Helheden overordentlig smukt og slaaende den organiske Naturs vidunderlige Plasticitet. Dog ikke blot ere dens tropiske Slægter ofte lynglignende. Ogsaa virkelig *Klokkelyng* træffe vi heroppe, smukke rød- og hvidblomstrende Buske. Til Gjengjæld have Tropernes trofaste Kjendingssignaler, *Palmerne*, ganske svigtet os ved Skovregionens Grænse, og vi kunde i det Hele taget godt drømme os blandt Norges Fjælde, hvis ikke nu og da en funkende Kolibri summede tæt forbi os, hurtig som et Lynblink, mindende os om, at vi befinde os i „Blomsterkyssernes“ Verden.

Endelig ved Aftentid naa vi vort Standkvarter, en lille ubeboet Hytte ved en af Bjærgets Ejer anlagt Æbleplantage. Det er af Hensyn til denne, at den Pikade er hugget, som fører gennem Urskoven herop. At dette mejsommelige Arbejde har kunnet lønne sig, forstaaes først, naar man hører, at de Æbler, hvorunder vi finde Træerne bugnende, sælges i Rio som en sjælden Delikatesse for et Par Kroner Stykket.

Næsten lige saa glad overraskede som ved Æblerne blive vi ved foran Hytten at træffe en blomstrende Kløvermark, der i Forbindelse med Abildgaarden for første Gang i Brasilien hensætter os i et lille Stykke hjemlig Natur. Ikke mindre glade ere vore Muler, og med en Hurtighed, som havde de delikateret sig med Hvidkløver alle deres Levedage, tage de for sig af Retterne, inden de endnu ere befriede for deres Byrder.

IV.

Over Skyerne, fjærnt fra Verden, der laa udbredt under os som et Hav i skiftende Lys og Skygge, levede vi nu heroppe et Friluftsliv med Picnics snart paa en, snart paa en anden Fjældtinde. Kun Kulden generede undertiden. Om Natten maatte vi indsvøbe os i uldne Shawler, og skjønt det endnu var Sommer (det var i de første Dage af April), viste vort Termometer ved Solopgang 0°, og vi kunde finde Rim paa Græsset, selv om Temperaturen i Løbet af Dagen steg til 30° C. Forrige Vinter havde Sneen dækket Fjældtoppene i over fjorten Dage og med saa tykt et Lag, at mange Grene vare blevne knækkede under Vægten.

Blot ved én af vore Udflugter tillader jeg mig kortelig at dvæle, fordi vi paa den naaede selve *Itatiayas Top*.

Over et øde, stenet Pas, Sirokkodalen, *Vargem do siroco*, løfte sig terrasseformig to vældige, af Diorit og Syenit opbyggede Pyramider, hvis Etager Frost og Fugtighed have forvitret og spaltet i lodrette Søjlegallerier. Navnet *Agulhas negras*, „de sorte Naale“, er betegnende for disse fantastiske Kæmpepyramider, Landets højeste Punkter. Vor Bestigning af den ene af dem tog en Dag, var yderst besværlig og heller ikke altid ganske hyggelig!

Om deres Fod dynger sig utallige nedstyrtede, løst sammenhobede Stenblokke, mellem hvilke Øjet ofte lige saa forgyæves søger at trænge tilbunds som vore lange Springstave. Men, hvad der gjør vor Fremtrængen her særlig vanskelig, er det tætte Spind af sejge Bambusranker, der slynge sig mellem de slibrige, mosgroede Rullesten og forrædersk dække over Kløfterne. Ofte er Bambusskoven saa murtæt, at Føreren maa hugge hvert Skridt med den uundværlige Skovkniv, en anstrængende Sneglemarsch, der uventet berøver os flere Timer af Dagen, uventet, thi udefra set, havde Bambusskoven over de nedrullede Blokke taget sig ud som et jævnt, græsbevokset Slettedrag, der endogsaa havde narret vor Fører.

Ved Middagstid aande vi atter frit i Lyset og Solen med noget Fjæld under vore Fødder; men snart stige Klippevæggene lodret tilvejs foran os, og ved dette Syn gjør vor Fører, den gamle Caboclo, Strike, erklærende det ganske umuligt at naa længere. Trods vore indtrængende Overtalelser lægger han sig, mæt og døsigt af Frokosten og Solheden, til at sove Middagssovning paa en Sten! En ung Mulatknes, der er med, er imidlertid mere ivrig for Sagen, og, takket være for en stor Del hans Sporsans og katteagtige Smidighed, trænge vi videre, snart krybende frem gennem skorstenslignende Klipperevner, snart op over stejle Fjældkamme, der løfte sig som smalle Rygge og intet andet Fæste give end de fremspringende, undertiden skjøre Feldspathkrystaller, hvis skarpe Kanter flænge vore Klæder og rive vore Hænder tilblods. Tilsidst springe vi ved vore Alpestocke hen over løst sammenhobede Blokke, Bjærgets forvitrede Top, og belønnes her med et Rundskue, der i hvert Fald i Henseende til Vidde næppe har Mage i Europa.

Som paa et Kort i Relief følger Øjet Serra do Mars og Serra da Mantiqueiras bugtede Urfjældsrygge helt fra Granithjærgene ved *Santos* til de guldholdige Skiferbjærgene ved *Ouro Preto*, en Afstand paa ca. 60 danske Mil. I Nordvest se vi ud over de bølgende Camposflader, hvis blaanende Horisont synes uendelig fjærnt. Næppe nogen menneskelig Bolig øjnes; kun

Parahybadalens Smaabyer skinne som hvide Prikker, dobbelt hvide ved Kontrastvirkningen til Bjærgene og Skovene, der danne den mørke Grundtone i det imponerende Panorama, hvorover hvide Smaaskyer sejle dybt under os. Til den ene Side gaber en svimlende Afgrund, i hvilken vi lade de løse Blokke springe ned med buldrende Ekko som af Torden. Under denne Sport modtages vi pludselig af en Hilsen fra et menneskeligt Væsen, efter Sigende Bjærgets første og, før os, eneste Bestiger, naturligvis en Englænder! Under en Sten finde vi hans Kort med endnu læselig Skrift. Jeg behøver næppe at tilføje, at ogsaa vi lagde vore Kort heroppe, gjemte i godt tilproppede Flasker.

Uden Uheld naaede vi tilbage til vort Standkvarter, før Aftentaagen drev ind over Fjældene og skjulte alle Omgivelser. Som Erstatning for at have ladet os

i Stikken tilbød den gamle Caboclo næste Dag at føre os ind i en Klippehule, som kun han kjendte, og hvori der skulde gjemmes umaadelige Diamantskatte. Der fordredes imidlertid for at hæve disse, at man skulde kunne gale som en Hane, og, hvad der var mere afgjørende, at man ikke var døbt! Da ingen af os mod vor Førers Antagelse, thi vi havde ikke overholdt Fastereglernerne, opfyldte i hvert Fald den sidste Betingelse, maatte vi renoncere paa Diamanterne, hvilket dog ikke kostede os synderlig Overvindelse, eftersom vi sikkert formodede deres Identitet med de Kvartskrystaller, vi fandt rundt omkring!

Blev vi saaledes ikke belæssede med Kostbarheder, drog vi dog ned fra Itatiaya berigede med en Skat af uforglemmelige Indtryk, af hvilke denne korte Fremstilling kun har givet en saare mat Afglans.

Et to Hundrede Aar gammelt Skrift om islandske Jøkler.

Af Dr. phil. Th. Thoroddsen.

Efter Reformationens Indførelse i Island i Midten af det 16. Aarh. vaagnede Islændernes literære og videnskabelige Liv atter efter en længere gold Periode, idet den evropæiske aandelige Vækkelse ved gunstige Omstændigheder hurtig udbredte sig til dette fjerne Land. Handelen i Island blev dengang udelukkende dreven af Tyskere, og den livlige Forbindelse med Tyskland bevirkede, at unge Islændere, der søgte en højere Uddannelse, rejste til tyske Universiteter; saaledes studerede i Reformationstiden flere Islændere i Wittenberg og Leipzig. I Slutningen af det 16. Aarh. begynder den egentlige islandske Renaissance især ved Biskop *Gudbrandur, Thorlaksson* og *Arngrimur Jonsson Vidalin*. Medens Thorlaksson ved en Mængde religiøse Skrifter befæster Reformationen og som Mæcen op- hjælper det begyndende literære Liv, arbejder Vidalin især i historisk-national Retning og vækker Interessen for Oldskrifterne. I det 17. Aarh. fortsættes de aandelige Bestræbelser, og der udvikler sig et efter Forholdene forbavsende frodigt literært-videnskabeligt Liv, som efter Tidens Smag især gaaer i polyhistorisk Retning. I dette Aarhundrede studerede de fleste Islændere ved Kjøbenhavns Universitet, hvor Videnskaben i Worm'ernes og Bartholin'ernes Tidsalder blomstredes frodigt; flere studerede ogsaa ved fremmede Universiteter især i Leyden. Trods de uheldige økonomisk-politiske Forhold under Monopoltiden finder

man dog hos den islandske Embedsstand og hos Almueen mange aandelige Interesser, der give sig Udslag i en Mængde Skrifter af meget forskelligt Indhold; naturligvis bære disse Skrifter tydelig Tidsalderens Præg med alle dens Lyder og Dyder. Paa Grund af de smaa Forhold i Island tryktes kun meget faa Bøger (især Andagtsbøger), men de literære Frembringelser spredtes dog i en Mængde skrevne Exemplarer over hele Landet; i de lange Vinteraftener har det alid været en kjær Beskæftigelse for Islænderne at afskrive Bøger og Afhandlinger, og endnu i vor Tid, da der trykkes saa meget, er denne Skik ikke helt uddød; flere Steder har jeg paa mine Rejser i afsidesliggende Egne truffet Bønder, der ejede ikke ubetydelige Samlinger af Manuskripter, som de selv havde afskrevet, ja, man ser endogsaa haandskrevne Kopier af trykte Bøger. Den islandske Literatur i det 17. Aarh. er endnu lidet kjendt, da den for største Delen ligger skjult i de offentlige Bibliotekers Manuskriptsamlinger, og den desuden for de Fleste synes lidet tiltalende paa Grund af denne Tidsalders underlige, overtroiske Tankesæt. Der findes dog i Samlingerne adskillige Ting, der ogsaa kunde være af Interesse for Nutiden, især dog for Kulturhistorikere og Folklorister. I det 17. Aarh. beskæftigede flere Islændere sig med Naturvidenskab: *Jon Gudmundsson* (1574—1650) skrev om islandske Dyr, især om Hvaler; *Oddur Oddsson* (1565—